

Asia: VN/31917/2023

Lausuntopyyntö rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta annetun lain muuttamista koskevasta hallituksen esityksen luonnoksesta

1. Yleinen kanta lähisuhdeväkivallan sovittelusta luopumiseen

Mikä on yleinen kantanne siihen, että lähisuhdeväkivallan sovittelusta luovuttaisiin pääsääntöisesti?

Erittäin kielteinen

Voitte perustella kantanne edelliseen kysymykseen.

Sovitteluun tulevat lähisuhteessa tapahtuvat väkivalta jutut tulevat aina sovitteluun poliisilta tai syyttäväviranomaiselta. Aloitteen saamisen jälkeen sovittelutoimistojen ammattihenkilöstö puhuttaa asianosaiset erikseen, ja sen jälkeen vielä vapaaehtoiset sovittelijat käyvät osapuolten kanssa erikseen keskustelut, näin ollen sovitteluun osallistumisen vapaaehtoisuus tulee varmistettua useaan otteeseen. Sovittelu on mahdollista keskeyttää missä tahansa vaiheessa, jos osapuolten sovitteluun osallistumisen vapaaehtoisuudesta syntyy epäily. Sovittelussa osapuolet puhuvat mahdollisesti ensimmäistä kertaa lähisuhteessa tapahtuneesta väkivallasta ja pääsevät sovittelussa miettimään tapahtuneen väkivallan juurisyytä, sekä miettimään keinoja puuttua asiaan. Sovitteluprosessin aikana palveluohjausta tapahtuu ammattihenkilöstön, mutta myös koulutettujen sovittelijoiden toimesta. Lähisuhdeväkivallan uhria ohjataan saamaan tukea ja myös väkivallan tekijää ohjataan väkivaltapalveluiden piiriin. Lain muutosten toteutuessa palveluihin ohjaus heikkenee huomattavasti tai loppuu kokonaan.

2. Vaikutukset

Voitte kertoa kantanne esityksen vaikutusten arvioinnista. Onko esityksellä joitain sellaisia vaikutuksia, joita esitysluonnoksessa ei vielä ole kuvattu?

Sovitteluprosessi kulkee rikosprosessin rinnalla ja ei automaattisesti poista rikosoikeudellisia seuraamuksia. Jos rikosoikeudellisia seuraamuksia halutaan lähisuhdeväkivaltatapauksissa lisää, on lähestyttävä syyttäväviranomaisia viemään lähisuhdeväkivaltajuttuja useammin tuomiolle sovittelusta huolimatta. Sovitteluprosessissa käsitellään myös niitä juttuja, jotka eivät poliisi tai syyttäjä viranomaisten käsittelyssä etenisi näytön puuttuessa tai osapuolten kieltäytyessä puhumasta. Oikeusprosessissa asioiden käsittely on usein hidasta. Lain muutoksen myötä lähisuhdeväkivaltatapauksissa viedään yksilön oma vapaus vaikuttaa asioihin ja saada palvelun ohjausta.

3. Lakiehdotuksen 3 a § (henkilösuhteet)

Voitte kommentoida henkilösuhteita, joita lähisuhdeväkivallan sovittelun kiello koskisi.

Laissa määritellyt lähisuhteet kattavat laajan osan myös sellaisia lähisuhteen muotoja, joiden välillä sovittelusta olisi laajemmin hyötyä. Lailla on ilmeisesti tarkoitus puuttua niin sanotusti parisuhteissa tapahtuvaan väkivaltaan kieltämällä sen sovittelu osapuolten epäsuhtaisen aseman perusteella. Miten laki suhtautuu huoltoriitojen eli follosovitteluihin, joissa käsitellään lasten asioita, sekä perheasioiden sovitteluihin, joihin usein myös liittyy lähisuhteissa tapahtuvaa väkivaltaa. Näissä asioissa sovittelu on siis hyväksyttävää, mutta lakisääteisessä rikos- ja riita-asioiden sovittelussa sovittelu olisi osapuolten välillä kiellettyä.

4. Lakiehdotuksen 3 a § (rikokset)

Voitte kommentoida rikoksia, joita lähisuhdeväkivallan sovittelun kiello koskisi.

Lähisuhteessa tapahtuva väkivalta on virallisen syytteen alainen rikos ja sovittelu ei pysäytä rikosprosessia automaattisesti. Osapuolet voivat aina halutessaan keskenään sopia asioista ja tämä on syyttäjän huomioitava. Tämä mahdollistaa asioiden vapaan sopimisen osapuolten välillä, jolloin kukaan ei edes yritä valvoa valtasuhteiden epätasapainoa.

5. Lakiehdotuksen 3 a § (muuta)

Onko teillä muuta kommentoitavaa esitysluonnoksen 3 a §:stä?

Sovittelussa ei ole anteeksipyyntö pakkoa, eikä uhrin myöskään ole pakko antaa anteeksi. Mutta usein tämä anteeksipyyntö on uhrille merkityksellinen osa sovittelua.

6. Muuta

Onko teillä muuta kommentoitavaa esitysluonnoksesta?

Lähisuhdeväkivalta sovittelijoille on oma erityiskoulutus, jossa huomioidaan lähisuhdeväkivallan erityispiirteet. Sovitteluun on lisäksi kehitetty lähisuhdeväkivallan sovitteluiden hyväkäytännön malli. Osapuolet voivat halutessaan mennä muiden toimijoiden luo sopimaan asioista. Tämä mahdollistaa asioiden vapaan sopimisen osapuolten välillä, jolloin kukaan ei edes yritä valvoa valtasuhteiden epätasapainoa.

Pelkät sakkotuomiot ja rikosoikeudelliset seuraamukset eivät itsessään poista väkivaltaa, vaan pahimmillaan rasittavat perheen taloutta ja aiheuttavat täten uutta kriisiä suhteisiin.

Tällä hetkellä nuorten sovitteluja järjestetään valtakunnallisesti jo nyt paljon ja niihin on panostettu viime aikoina. Nuorten juttujen yhtäkkäinen lisääntyminen lähisuhdejuttujen sovittelun lopettamisen jälkeen ei ole realistinen.

Murtorinne Mika
Kuopion kaupunki - Pohjois-Savon sovittelutoimisto
Tero Oinonen Kuopion kaupunki hallintojohtaja